

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a soudců Ludvíka Davida a Jiřího Zemánka ve věci ústavní stížnosti **J. Š.**, zastoupeného JUDr. Petrem Kočím, Ph.D., advokátem se sídlem Opletalova 1535/4, Praha 1, proti výroku I usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2016, č. j. 21 Co 218/2016–60, za účasti Krajského soudu v Praze jako účastníka řízení, a Mgr. J. G., Bc. P. K., M. M., a H. V., všichni zastoupeni Mgr. Janou Gavlasovou, advokátkou se sídlem Západní 449, Chýně, jako vedlejších účastníků řízení,

t a k t o :

I. Výrokem I usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2016, č. j. 21 Co 218/2016–60, bylo p o r u š e n o právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto rozhodnutí se proto r u š í .

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností doručenu Ústavnímu soudu dne 8. 6. 2016 se stěžovatel domáhá zrušení výrokové části I. v záhlaví označeného usnesení Krajského soudu v Praze (dále jen „krajský soud“), kterými bylo rozhodnuto o odvolání vedlejších účastníků proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 29. 3. 2016, č. j. 6 C 101/2016-37, jímž byl zamítnut návrh vedlejších účastníků na nařízení předběžného opatření, a to tak, že krajský soud změnil předchozí usnesení okresního soudu a o návrhu na nařízení předběžného opatření po zahájení řízení ve věci samé rozhodl tak, že stěžovatel je povinen „*a) zdržet se tvrzení či spekulací o tom, že mezi žalobkyní a) a žalobcem c) probíhala či probíhá milostná či sexuální korespondence a zdržet se zveřejňování textů či jejich částí, které by takto byly označovány či charakterizovány, ať už svým názvem či svým obsahem, b) zdržet se tvrzení či spekulací o tom, že žalobce c) vedl milostnou či sexuální korespondenci s více ženami a jednou z těchto žen je také žalobkyně b) a zdržet se zveřejňování textů či jejich částí, které by takto byly označovány či charakterizovány, ať už svým názvem či svým obsahem, c) zdržet se tvrzení či spekulací o tom, že žalobce c) je otcem nezletilého dítěte žalobkyně a) a zdržet se jakýchkoli zásahů do soukromého a rodinného života žalobkyně a) zveřejňováním tvrzení či spekulací o soukromém životě a rodině žalobkyně a), a d) zdržet se tvrzení či spekulací o tom, že žalobce c) podvádí žalobkyni d) s jinými ženami a tvrzení a spekulací o jejich totožnosti.*“ Ve zbývající části výroku krajský soud předchozí rozhodnutí okresního soudu potvrdil.

2. V odůvodnění soud zdůraznil (zejména s poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2939/2011), že v posuzovaném případě vedlejší účastníci prokázali, že stěžovatel soustavně zveřejňuje texty týkající se jejich osobního a i zcela intimního života, které jsou způsobilé porušit jejich osobnostní práva, a proto je zatímni úprava poměrů účastníků formou předběžného opatření zakazující stěžovateli, aby pokračoval

v závadném jednání či jej opakoval, jako preventivní opatření proti budoucímu závadnému jednání, zcela namístě.

II. Argumentace stěžovatele

3. Uvedené rozhodnutí dle stěžovatele porušilo jeho právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na svobodu projevu zaručené čl. 17 Listiny.

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti předně s odvoláním na nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS16/09, upozorňuje, že i s ohledem na princip rovnosti procesních stran není přípustná možnost měnit zamítavá usnesení soudu I. stupně ve věci předběžných opatření v neprospěch povinného. Nadto stěžovatel namítá, že v dotčeném řízení vůbec nedostal možnost vyjádřit se k návrhu na nařízení předběžného opatření, ačkoliv by takto mohl uplatnit námitky, které by zajisté vedly k jinému rozhodnutí v dotčené věci. Závěrem pak stěžovatel uvádí, že předběžné opatření nemělo být *a limine* vůbec nařízeno, neboť vedlejší účastníci se návrhem na jeho nařízení domáhají téhož, o co usilují petitorně ve své žalobě, a tím, že krajský soud tomuto návrhu vyhověl, je stěžovateli bráněno ve výkonu svobody projevu, přičemž tento stav by měl trvat po celou dobu řízení o žalobě na ochranu osobnosti, tedy velmi pravděpodobně po dobu několika let.

III. Vyjádření účastníků řízení

5. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastník řízení i vedlejší účastníci.

6. Krajský soud v plném rozsahu odkázal na odůvodnění napadeného usnesení. Dále dodal, že je přesvědčen, že neporušil stěžovatelem zmíněná práva chráněná Ústavou, Listinnou základních práv a svobod a Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod, a navrhl, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

7. Vedlejší účastníci ve svém společném vyjádření předně odmítli stěžovatelův poukaz na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/09 a sp. zn. III. ÚS 3489/13, kdy vytkli, že se jedná o dezinterpretaci citovaných nálezů, z nichž nelze dovodit absolutní zákaz změny rozhodnutí nalézacího soudu o předběžném opatření odvolacím soudem. Ve věci námitky stěžovatele, že se nemohl vyjádřit k podanému návrhu na předběžné opatření, vedlejší účastníci především odkázali na konstantní judikaturu, včetně nálezů Ústavního soudu, který opakovaně zdůrazňoval, že samotné posouzení podmínek pro vydání předběžného opatření je věcí civilního soudu. Ústavní soud se může jen přesvědčit, zda v konkrétním případě byly podmínky vůbec dány (viz například nálezy sp. zn. IV. ÚS 3626/15, II. ÚS 221/98, IV. ÚS 189/01, I. ÚS 375/2000). Dále vedlejší účastníci připomněli, že rovněž Ústavním soudem je konstatováno, že soudy vzhledem ke krátké lhůtě, v níž musí o návrhu na vydání předběžného opatření rozhodnout, nemohou provádět dokazování, ale vychází pouze ze skutečností, které jsou v době vydání návrhu osvědčeny. Ústavní soud se tak zabývá v rámci testování ústavnosti vydaného předběžného opatření toliko posouzením, zda rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření mělo zákonný podklad, bylo vydáno příslušným orgánem a není projevem svévole. Dle vedlejších účastníků přitom v napadeném rozhodnutí odvolací soud jasně uvedl, z čeho vycházel, pokud v určité části, týkající se striktně zásahu do intimního soukromí, návrhu na vydání předběžného opatření vyhověl, a toto rozhodnutí též řádně odůvodnil. Nadto vedlejší účastníci odmítli argumenty stěžovatele ohledně protiprávnosti nařízení inkriminovaného předběžného opatření, kdy uvedli, že publikovanými texty

stěžovatel zasáhl do jejich intimní sféry, přičemž posouzení této otázky bylo čistě na zvážení soudů. Stěžovateli byla údajně řádně zaslána výzva k nápravě protiprávního stavu a tento ji nikterak nereflekoval, resp. tuto zveřejnil na svých webových stránkách a vedlejší účastníky opětovně jejím prostřednictvím dehonestoval. Vedlejší účastníci dále zdůraznili, že není jejich vinou, pakliže jiné řízení na ochranu osobnosti trvá po dlouhou dobu, neboť oni nejsou těmi, kdo neopodstatněnou délku řízení zavinili. Nehledě na to, že stěžovatel má právo kdykoliv požádat o zrušení předběžného opatření, stejně jako soud má povinnost přezkoumávat, zda je trvání předběžného opatření odůvodněné. Vedlejší účastníci tvrdí, že nic soudu nezamlčeli a odmítli, že by výroky obsažené v inkriminovaném předběžném opatření byly totožné s těmi, které jsou obsahem předmětné žaloby. Napadeným rozhodnutím odvolacího soudu nemohlo dojít k porušení práva na spravedlivý proces na straně stěžovatele a už vůbec ne k zásahu do práva na svobodu projevu. Stěžovatel totiž zneužívá práva na svobodu projevu k pomluvám, lžím a nechutným spekulacím, jimiž zcela úmyslně zasahuje do intimního soukromí vedlejších účastníků. Pokud by tvrzená korespondence byla pravá, což vedlejší účastníci striktně odmítají, pak jednání stěžovatele vykazuje i znaky skutkových podstat trestných činů. Takové jednání v žádném případě nesmí požívat ústavní ochrany a ústavní stížnost by proto dle stěžovatelů měla být jako neopodstatněná odmítnuta, protože zrušením napadeného rozhodnutí by došlo k hrubému zásahu do jejich osobnostních práv, neboť pokud by bylo stěžovateli umožněno v jednoznačně protiprávním jednání vůči vedlejším účastníkům pokračovat, bezodkladně by toho zneužil.

IV. Replika stěžovatele

8. V replice k zasláným vyjádřením stěžovatel zopakoval, že mu byla upřena možnost ovlivnit rozhodování odvolacího soudu o návrhu na vydání předběžného opatření, což je tak závažný zásah do práva na spravedlivý proces, že by musel být odůvodněn zcela mimořádnou situací a naléhavostí zatímní úpravy poměrů účastníků předběžným opatřením. To se ale v daném případě nenastalo, neboť navržené a posléze nařízené předběžné opatření nemá vůbec charakter neodkladného opatření a vedlejší účastníci by nebyli nijak dotčeni, pokud by odvolací soud předložil jejich odvolání k replice stěžovateli. Dále stěžovatel odmítl, že by se dopouštěl frapantních a dlouhodobých zásahů do osobnostních práv vedlejších účastníků, kdy připomněl, že projednání jejich podání skončilo doposud zcela jednoznačně ve prospěch stěžovatele, a lze se proto důvodně domnívat, že ústavní stížností napadené předběžné opatření by nebylo bývalo vydáno, kdyby nesprávným postupem odvolacího soudu nebyl stěžovatel připraven o možnost skutkově a právně argumentovat a přesvědčit soud o nedůvodnosti návrhu. Závěrem stěžovatel uvádí, že ochrana (domněle) porušeným osobnostním právům vedlejších účastníků musí být primárně poskytnuta pravomocným rozhodnutím ve věci samé - tedy takovým, jehož doposud, přes četnost a formální i materiální mnohotvárnost pokusů o ně, vedlejší účastníci ani jednou nedosáhli; ochrana poskytovaná formou předběžného opatření má funkci toliko doplňkovou a provizorní a stěžovatel je přesvědčen, že není v souladu s maximami spravedlivého procesu, aby bylo, až na zcela výjimečné situace, předběžným opatřením účastníku garantováno to, čeho se tento domáhá - nebo může domáhat - petitorně. Proto stěžovatel setrval na svém stanovisku, že napadeným usnesením bylo zasaženo do jeho práva na spravedlivý proces.

V. Splnění podmínek řízení

9. Ústavní stížnost je přípustná (ustanovení § 75 odst. 1 *a contrario* zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“), byla podána včas (ustanovení § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje ostatní náležitosti

vyžadované zákonem [ustanovení § 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

VI. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

10. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je jen ochrana ústavnosti a nikoliv zákonnosti (čl. 83 Ústavy). Ústavní soud není povolán k přezkumu aplikace podústavního práva a může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva či svobody.

11. S ohledem na okolnosti nyní projednávané věci považuje Ústavní soud za vhodné připomenout závěry své ustálené judikatury [srov. za všechny usnesení sp. zn. III. ÚS 394/01 ze dne 12. 3. 2002 (U 10/25 SbNU 379); všechna v tomto nálezu citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou veřejně dostupná i na <http://nalus.usoud.cz>], dle níž v souladu s ustanoveními § 74 a § 102 občanského soudního řádu lze nařídit předběžné opatření, je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Předběžná opatření jsou opatřeními dočasnými, jejichž trvání je omezeno a mohou být zrušena (viz ustanovení § 77 občanského soudního řádu). Fundamentálním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany i toho, vůči komu předběžné opatření směřuje. Ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nicméně nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany.

12. K otázce způsobilosti předběžného opatření (jako opatření prozatímní povahy) zasáhnout do základních práv a svobod účastníků řízení se Ústavní soud v rozhodovací praxi (byť s jistou rezervovaností) vyjádřil tak, že tuto způsobilost vyloučit nelze. Podstatou jeho přezkumu však může být jen posouzení ústavnosti takového rozhodnutí, nikoli posouzení podmínek pro nařízení předběžného opatření [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 221/98 ze dne 10. 11. 1999 (N 158/16 SbNU 171), usnesení sp. zn. III. ÚS 3135/11 ze dne 4. 10. 2012 nebo usnesení sp. zn. II. ÚS 1421/11 ze dne 30. 8. 2011]. Rozhodnutí o předběžném opatření tedy lze podrobit přezkumu jen v rámci tzv. omezeného testu ústavnosti (neboť podstatná část záruk spravedlivého procesu se vztahuje na řízení ve svém celku), a to z pohledu toho, zda má zákonný podklad (čl. 2 odst. 2 Listiny), zda je vydáno příslušným orgánem (čl. 38 odst. 1 Listiny) a zda není projevem svévole (čl. 1 Ústavy, čl. 2 odst. 2, odst. 3 Listiny).

13. S ohledem na okolnosti nyní projednávané věci a na argumenty stěžovatele je zřejmé, že základní otázka spočívá v tom, zda napadené rozhodnutí nebylo projevem svévole, neboť není pochyb o tom, že v případě stěžovatele mělo nařízení předběžného opatření zákonný podklad (viz ustanovení § 102 občanského soudního řádu) a také bylo vydáno k tomu oprávněným orgánem. Pokud stěžovatel v ústavní stížnosti s odkazem na nález sp. zn. Pl. ÚS16/09 argumentuje, že odvolací soud nemohl vůbec změnit předchozí zamítavé rozhodnutí o nařízení předběžného opatření, musí Ústavní soud tyto námitky odmítnout. Ústavní soud totiž v citovaném nálezu hodnotil ústavní konformitu ustanovení § 220 odst. 3 občanského soudního řádu a dospěl k závěru, že toto ustanovení je v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Konstatoval přitom, že důvody vyslovení tohoto rozporu se vztahují pouze na případy, v nichž odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, jímž byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut nebo odmítnut nebo kterým bylo řízení o návrhu zastaveno, a odvolací soud dospěje k názoru, že toto usnesení má být změněno tak, že se návrhu alespoň částečně vyhoví. V této souvislosti výslovně uvedl, že si je vědom, že derogační důvod se vztahuje pouze na dílčí právní normu obsaženou v tomto ustanovení, přesto však s ohledem na jeho pravomoc mu nepřisluší svým derogačním výrokem reformulovat toto ustanovení (viz též usnesení sp. zn. II. ÚS 893/14 ze

dne 16. 9. 2014). Uvedené by tedy mohlo dávat za pravdu stěžovateli, zároveň ale následná judikatura zdejšího soudu konstatovala, že z citovaného nálezu nelze dovodit absolutní zákaz změny rozhodnutí nalézacího soudu o předběžném opatření odvolacím soudem. Taková změna je možná tehdy, pokud jsou respektovány požadavky spravedlivého procesu (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 1318/15 ze dne 12. 11. 2015), jak je dále rozvedeno.

14. Za této situace se tedy Ústavní soud soustředil na posouzení otázky, zda napadené usnesení netrpí projevem svévole. Pojem svévole Ústavní soud ve své ustálené judikatuře interpretoval ve smyslu extrémního nesouladu právních závěrů s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, dále ve smyslu nerespektování kogentní normy, interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je i přepjatý formalismus), jakož i interpretace a aplikace zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlení konsensuálně akceptovaném významu, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 351/04 ze dne 24. 11. 2004 (N 178/35 SbNU 375)]. Zároveň lze za svévoli považovat extrémní porušení práva na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces má totiž v podmínkách právního státu důležité postavení a jeho záruka patří k základním principům každé demokratické společnosti, neboť bez garancí skutečně spravedlivého procesu by jakákoliv ochrana práv byla iluzorní (viz blíže např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014).

15. Jedním z aspektů práva na spravedlivý proces je též zásada vyplývající z čl. 37 odst. 3 Listiny, podle kterého jsou si všichni účastníci v řízení rovni. Ústavní soud opakovaně judikoval, že zásada rovnosti účastníků řízení je součástí práva na spravedlivý proces v širším slova smyslu, přičemž touto zásadou rozumí „rovnost zbraní, resp. rovnost příležitostí.“ To znamená, že každé procesní straně by měla být dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana. Podobně podle Evropského soudu pro lidská práva se rovností zbraní rozumí požadavek, aby každá ze stran řízení mohla obhajovat svou věc za podmínek, které ji, z pohledu řízení jako celku, podstatným způsobem neznevýhodňují vzhledem k protistraně. Cílem zásady rovnosti zbraní je pak dosažení „spravedlivé rovnováhy“ mezi stranami sporu [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 49/10 ze dne 28. 1. 2014 (N 10/72 SbNU 111; 44/2014 Sb.) nebo nález sp. zn. I. ÚS 173/13 ze dne 20. 8. 2014 (N 156/74 SbNU 333)].

16. Uvedená zásada rovnosti účastníků řízení se přitom musí projevit též při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření. Takto Ústavní soud již v citovaném nálezu Pl. ÚS16/09 (bod 23) uvedl, že „*má-li být předběžným opatřením uložena povinnost, musí mít účastníci řízení možnost ve srovnatelném rozsahu uplatnit před soudem svá tvrzení i námitky ve vztahu k předmětnému návrhu, které se relevantním způsobem promítnou do úvahy soudu ve vztahu k posouzení důvodnosti návrhu.*“ Ústavní soud v následující judikatuře aproboval možnost změny zamítavého rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření ze strany odvolacího soudu, zdůraznil však, že z pohledu práva na spravedlivý proces je klíčové, zda byla dodržena zásada „rovnosti zbraní“, neboť ve vztahu k posouzení důvodnosti návrhu na vydání předběžného opatření mají mít účastníci řízení možnost ve srovnatelném rozsahu uplatnit před soudem svá tvrzení i námitky. A to i přesto, že Ústavní soud opakovaně připomněl, že není možné zásadu rovnosti účastníků řízení absolutizovat tak, že všichni účastníci řízení musí mít v každém okamžiku řízení současně k dispozici určitý procesní prostředek, neboť v případě některých procesních prostředků (jako například v případě návrhu na předběžné opatření) z jejich povahy a účelu plyne, že jejich uplatnění může být k dispozici jen jedné (procesní) straně (srov. též usnesení sp. zn. III. ÚS 213/15 ze dne 11. 6. 2015).

17. Z uvedeného vyplývá, že Ústavní soud považuje při rozhodování o předběžném opatření za klíčové dodržení veškerých zásad spravedlivého procesu, neboť sice dochází jen k

„zatímní“ úpravě poměrů, tato však v důsledku délky soudního řízení může trvat i poměrně dlouhé časové období. Jak je přitom uvedeno výše, i samotné předběžné opatření je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv nebo svobod, neboť se jím dočasně omezují práva osob, vůči kterým je namířeno, přičemž se jedná o rozhodnutí, které již nemůže být napraveno v návaznosti na konečné rozhodnutí o výsledku sporu.

18. Jestliže Ústavní soud ve své předchozí judikatuře zdůraznil, že k porušení ústavně zaručených základních práv nebo svobod jednotlivce při vydání předběžného opatření může dojít zvláště tehdy, omezuje-li se jím, byť dočasně, vlastnické právo, konkrétně ta jeho složka, která spočívá v dispozicích s majetkem [viz za všechny nálezy sp. zn. III. ÚS 1888/13 ze dne 13. 2. 2014 (N 17/72 SbNU 211)], tak uvedené lze plně vztáhnout též na případy svobody projevu, která byla omezena v nyní posuzované věci. Ústavní soud totiž již mnohokrát uvedl, že svoboda projevu představuje jeden z konstitutivních znaků demokratické pluralitní společnosti, v níž je každému dovoleno vyjadřovat se k věcem veřejným a vynášet o nich hodnotící soudy [viz nálezy sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215)]. Její respektování vytváří prostor k tomu, aby se v zásadě jakákoliv otázka mohla stát předmětem veřejné debaty, v jejímž rámci budou prezentována tvrzení a názory otevřeny možnosti konfrontace ze strany jejích dalších účastníků. Ačkoliv jsou možnosti výkonu svobody projevu omezené (viz čl. 17 odst. 4 Listiny), možnost vyjádřit svůj názor, jakkoliv s ním lze nesouhlasit nebo mít výhrady k jeho formě, je výrazem práva každého být v této debatě aktivním účastníkem a podílet se tak spolu s ostatními na veřejném životě. Proto stejně jako v případě zatímní úpravy poměrů dotýkajících se vlastnických práv účastníků řízení musí též v případě omezení svobody projevu nařízením předběžného opatření soudy velmi pečlivě vážít, zdali je jeho nařízení odůvodnitelné a nezbytné.

19. Na základě výše uvedeného zhodnotil Ústavní soud nyní posuzovaný případ stěžovatele, přičemž dospěl k závěru, že postupem obecných soudů došlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces.

20. Ze spisového materiálu Ústavní soud zjistil, že návrh na nařízení předběžného opatření podali stěžovatelé spolu s žalobou dne 21. 3. 2016. Jelikož okresní soud shora citovaným rozhodnutím neshledal tento návrh důvodným, zamítl jej, přičemž za této situace správně nežádal stěžovatele (žalovaného), aby se k tomuto návrhu vyjádřil, neboť při zamítnutí návrhu na vydání předběžného opatření je stanovisko druhé strany již z logiky věci nadbytečné. Následně toto rozhodnutí vedlejší účastníci napadli odvoláním, které bylo předloženo krajskému soudu k rozhodnutí dne 14. 4. 2016. Ze samotného protokolu o předložení věci (i celkového obsahu spisu) však vyplývá, že stěžovateli nebylo předchozí zamítavé rozhodnutí okresního soudu vůbec doručováno a nebylo mu doručováno ani podané odvolání s tím, aby se k němu vyjádřil. Dalším procesním krokem pak bylo vydání nyní napadeného usnesení krajského soudu, přičemž však ani z jeho obsahu nevyplývá, že by soud umožnil stěžovateli jakkoliv se vyjádřit k podstatě návrhu.

21. Za této situace nelze než uzavřít, že stěžovatel neměl v průběhu řízení vůbec žádnou možnost oponovat podanému návrhu, přičemž i ze shora uvedeného vyplývá, že za této situace bylo porušeno jeho základní právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny, v důsledku čehož došlo též k narušení rovnosti účastníků řízení a porušení čl. 37 odst. 3 Listiny.

22. V této souvislosti Ústavní soud opět připomíná, že právo na spravedlivé projednání věci nelze oddělit od obecného požadavku rovnosti a nediskriminace. Proces je spor, který se odehrává prostřednictvím kontradiktorní diskuse, při níž strany sporu musejí mít „rovné zbraně“, tj. stejnou možnost mluvit a obhajovat „svoji“ pravdu. V praktickém životě zpravidla nepůjde o absolutní, matematickou rovnost; jde o pojem relativní, zejména v tom smyslu, že

nemůže zcela setřít rozdíl v procesním a zejména faktickém postavení stran vyplývající z jejich rozdílných možností [viz též nálezn sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006 (N 92/41 SbNU 173; 419/2006 Sb.)]. Přesto princip rovnosti zbraní – prvek širšího pojetí spravedlivého procesu – vyžaduje, aby každé straně byla poskytnuta rozumná možnost hájit svou věc za podmínek, které ji podstatně neznevýhodňují ve vztahu k jejímu oponentovi (viz též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *De Haes and Gijssels proti Belgii* ze dne 24. 2. 1997, stížnost č. 19983/92 nebo rozsudek věci *Ankerl proti Švýcarsku* ze dne 23. 10. 1996, stížnost č. 17748/91). K dodržení shora uvedených principů v případě stěžovatele zjevně nedošlo, neboť mu nebyla dána žádná příležitost, aby se vyjádřil k podanému návrhu na předběžné opatření, ačkoliv jeho nařízením byl zasažen ve svém právu na svobodu projevu, jakožto jedné ze zásadních komponentů moderního právního a demokratického státu. Nadto Ústavní soud připomíná, že z důvodu opomenutí možnosti, aby se stěžovatel k návrhu vyjádřil, a také z toho důvodu, že mu předchozí zamítavé rozhodnutí okresního soudu nebylo vůbec doručováno, lze rozhodnutí odvolacího soudu považovat za rozhodnutí pro stěžovatele překvapivé, což ve své podstatě též vedlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces.

23. Na výše uvedeném nic nemění skutečnost, že již ze samotné povahy řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření vyplývá, že obecné soudy vzhledem ke krátkosti lhůty, v níž musejí o podaném návrhu rozhodnout, nemohou provádět dokazování, ale vycházejí pouze ze skutečností, jež jsou v době podání návrhu osvědčeny (srov. např. usnesení ze dne 21. 4. 2015 sp. zn. I. ÚS 1037/15). K otázce dokazování v řízení o nařízení předběžného opatření takto Ústavní soud již dříve uvedl, že je nepochybné, že kdyby v takovém řízení bylo požadováno více než prokázání důvodné obavy, mohlo by vydání předběžného opatření prakticky ztratit jakýkoliv význam [viz nálezn sp. zn. II. ÚS 221/98 ze dne 10. 11. 1999 (N 158/16 SbNU 171)]. Jakkoliv je však dokazování při posuzování nezbytnosti nařízení předběžného opatření omezené, nic to nemění na skutečnosti, že je právem žalovaného vyplývající z čl. 38 odst. 2 Listiny, aby se vyjádřil ke skutečnostem uváděným druhou stranou, čemuž odpovídá i povinnost soudů poskytnout žalovanému prostor k přednesení jeho námitek a argumentů. Právo vyjádřit se k prováděným důkazům dle čl. 38 odst. 2 Listiny totiž negarantuje pouze možnost představení svého stanoviska k provedeným důkazům, ale obecně ke všem skutečnostem, tvrzením a úvahám, které jsou předneseny soudu. Takto jde o esenciální právo na slyšení argumentů každé strany a o zajištění příležitosti ovlivnit svými argumenty úvahu soudu, a to též u dílčích částí soudního řízení (k tomu srov. např. H. Baňouch in E. Wagnerová a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 797).

24. S ohledem na shora uvedené Ústavní soud shrnuje, že stěžovateli nelze přisvědčit potud, že by odvolací instance nemohla za žádných okolností změnit předchozí zamítavé rozhodnutí soudu nižší instance o návrhu na nařízení předběžného opatření. Na straně druhé však Ústavní soud konstatuje, že bylo povinností soudu (zde odvolacího) vyžádat si před nařízením předběžného opatření vyjádření stěžovatele (žalovaného), vůči němuž předběžné opatření směřovalo, neboť pouze tak by byla zachována zásada rovnosti zbraní a práva vyjádřit se k projednávané věci jakožto jednoho ze základních aspektů práva na spravedlivý proces.

VII. Závěr

25. Ústavní soud uzavírá, že krajský soud napadenou výrokovou částí usnesení porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces ve smyslu rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 a práva vyjádřit se k prováděným důkazům dle čl. 38 odst. 2 Listiny.

26. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu

napadené rozhodnutí zrušil. Veden zásadou minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti soudů Ústavní soud nepřezkoumával napadené rozhodnutí krajského soudu ve věci samé (a nezabýval se tedy ani souvisejícími argumenty stěžovatele a vedlejších účastníků), neboť případný ústavněprávní přezkum by byl za situace, kdy se krajský soud bude muset danou věcí po vyjádření stěžovatele znovu zabývat, předčasný. Úkolem krajského soudu tedy bude posoudit danou věc znovu, přičemž je vázán právním názorem Ústavního v tom směru, že musí poskytnout stěžovateli možnost, aby se vyjádřil k argumentům vedlejších účastníků obsažených v jimi podaném návrhu na vydání předběžného opatření.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 1. září 2016

Vojtěch Šimíček
předseda senátu